

(Continuare din pag. 1: Mariana Juster.)

Desigur că dacă m-ați întreba cărei rădăcini aș prefera să aparțin în exclusivitate, n-aș putea să vă răspund decât că aș opta pentru o singură origine. Da, una singură! Numai așa aș fi putut răspunde, fără reticență și echivoc, încâlcitei probleme a nepoatei mele: "Mamaie, dar tu nu ești de aici?" Nu! M-am născut la Frumușica, un târg din județul Botoșani. Acolo am crescut în casa părintească care a aparținut cândva bătrânilor, și mai înainte bătrânilor, bătrânilor lor. Acolo a fost lumea fericitei mele copilării. Acolo am învățat să deslușesc buchea limbii materne, româna, și buchea cărților sfinte, ebraica. Prigoana rasială ne-a dizlocat din sălașurile noastre alungându-ne, cu câteva boccele, la Botoșani. În felul acesta, la numai 9 ani, mi s-a terminat copilăria... Am studiat Filologia și Lingvistica la București. Am lucrat la studioul de filme documentare "Al. Sahia" și la Arhiva Națională de Filme. Sunt soția poetului Solo Juster, mama dr. Luminița Juster-Reicher, și mamaia lui Mihael și Yoav. Nepoții ne fac puntea între aici și acolo! În Israel am cules și publicat din folklorul evreilor din România, scriu și public proze literare. De curând am devenit Vice Președintă a Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română.

S.C.: Ați emigrat în Israel. De ce? Cum a fost la început? Ați primit totul de-a gata, sau a trebuit să luați viața de la început?

M.J.: Am părăsit România în 1960, emigrând în Israel. Am dorit Israelul, pentru că numai aici m-am putut identifica cu o parte a ființei mele. Nu mai vroiam să fiu considerată venetică nicăieri. Dăzrădăcinarea n-a fost simplă și nici ușoară. Mi-am urmat bărbatul, așa cum i-am promis la cununie, lăsându-mi părinții și sora în necazuri mari. Viața devenise acolo imposibilă. Pe lângă toate fărdegele, regimul începuse să "îmbunătățească" compoziția națională a cadrelor, aplicând acel sistem de tristă amintire "numerus clausus". Aceasta a fost picătura care a făcut să se reverse paharul, sau așa cum se zice în ebraică, "paul care a frânt spiarea cămii!" În Israel am fost primă pe baza legii întoarcerii. Pierdusem cetățenia română ("renunțarea" obligatorie plătită!), în schimb primisem cetățenia israeliană în mod automat, lucru de care, la drept vorbind, m-am mândrit foarte.

S.C.: Cum v-ați integrat? Ce probleme se ivesc când ca adult emigrați în altă țară, a cărei limbă și obiceiuri nu le cunoașteți, chiar dacă este țara străbunilor? A avut vreo importanță în Israel că ați venit din România?

M.J.: Toate începuturile sunt grele. Cu 70 de kg de boarfe și jucării, fără o lețcaie în buzunar, și fără brățara de aur a meseriei, a fost foarte greu să ne aranjăm. Trebuia să luăm viața de la cap. Așa a început o Via Dolorosa, care a ținut câțiva ani. N-am fost destul de curajoasă pentru a înfrunta dintr-un bun început vicisitudinile vieții de emigrant. N-am înțeles că prețul libertății nu este niciodată scump. Plângeam, tânjeam. Dintr-un om școlit, cu oarecare poziție cucerită acolo, cu o personalitate formată, cu idealuri și cultură, m-am trezit deodată un nimic, un zero. În limba țării nu-mi puteam exprima gândurile, sentimentele, dorințele mele cele mai acute. Mă simțeam analfabetă. Ebraica mea elementară mă făcea desuetă, ridicolă. Căutam de lucru și mă găseam în dificultate de a mă prezenta cine sunt, ce sunt capabilă să fac. Cum să explic unui funcționar absolut de școală primară la oficiul brațelor de muncă, ce înseamnă filologie? Omul, bine intenționat, a crezut că a priceput despre ce-i vorba, trimițându-mă să spăl podele... (prin analogie fonetică, "spongia" cu filologia!) Și să nu credeți că n-am făcut-o! Am prestat tot felul de munci. Nu-mi era ușor, dar nu m-am simțit niciodată înjosită sau umilită. Trebuia să trăim, să-mi hrănesc fetița, să-mi reîntemeiez gospodăria, să ieșim din cabana de azbest, să locuim într-o casă. O casă cu pereți de zid!... Da, da și eventual chiar să ne-o cumpărăm!

Și așa a fost să fie! Cu timpul le-am realizat pe toate. Am muncit pe brânci. Am urmat cursuri intensive de ebraică și engleză. Diploma de studii din România a fost recunoscută și apreciată ca atare, pentru avansare în postul la care aspiram. Ca orice originar din România, am fost apreciată și respectată la locul de muncă. Originarii din România sunt considerați oameni liniștiți, muncitori, chiar dornici de chiverniseală, în dauna unor activități pe tărâm politico-social. Există și stigmatul "românilor", dar ele nu constituie o bază reală de apreciere, ci niște motive care alimentează anecdotele de prost gust.

S.C.: Când ați început cenaclul literar? Și de ce un cenaclu literar în limba română?

M.J.: Cenaclul literar a luat ființă acum 15 ani. El a fost conceput și realizat într-un tot de soțul meu, poetul Solo Juster. Din momentul în care am aflat de intențiile sale, n-a existat nici un impediment ca să ne punem de acord. Amândoi ne îndeleticim cu scrisul. Nevoia de a crea și de a discerne faptul literar n-a fost numai dorința noastră, ci și a altor condeieri de valoare, care ni s-au alăturat. În această circumstanță mie nu mi-a rămas decât să intru în noul meu post de gazdă ospitalieră, să creez atmosferă plăcută, să-i omenesc pe oaspeți cu câte ceva din priceperile mele culinare. În ceea ce privește calitatea scrierilor mele, critica este dreaptă, fără nici un rabat făcut gazdei! Întâlnirile din cadrul cenaclului sunt așteptate cu nerăbdare și cu plăcerea de a ne citi lucrările. Din acest punct de vedere pot spune că cenaclul ne stimulează activitatea creatoare. Scriem în limba română pentru că aceasta este limba noastră maternă, limba în care ne putem exprima nuanțat multitudinea de sentimente și gânduri. Este modul în care ne înfățișăm sufletele.

S.C.: Cine sunt membrii cenaclului?

M.J.: Din cenaclul nostru fac parte oameni de talent, activi pe tărâm literar, membri ai Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română. Cu timpul am devenit un grup unitar, omogen, mereu prezent în domeniul literaturii de expresie românească, publicând aici și acolo. Aș vrea să vă fac cunoscut numele cenacliștilor telavivieni: Maria Găitan-Mozes, Shaul Carmel, Solo Har, Luiza Carol, Solo Juster, Mariana Juster, Felix Caroly, Geta Berghof, Sonia Palty, Andrei Fishof, Vl. Eșanu, criticii și esești dr. Iosef-Eugen Campus, prof. universitar Andrei Strihan și Gina Sebastian-Alcalay. Aceștia sunt colaboratorii permanenți ai revistei "PUNCT", la care li se mai alătură scriitorii de peste hotare în treacă prin Israel. În felul acesta am avut oaspeți din Germania, Olanda, România și Bulgaria, care au citit și publicat în cadrul cenaclului. Au apreciat discuțiile și criticile principale neconciliante ale participanților. De două ori pe an, scoatem revista "PUNCT", care cuprinde lucrările cenacliștilor.

S.C.: Cum se finanțează cenaclul?

M.J.: "PUNCT" este editat și finanțat pe punga noastră, a Justerilor. Nu suntem oameni avuți, nu ne dau banii afară din casă, nu vrem faima lui Caius Cilius Maecenas. Suntem oameni ai cuvântului și dacă nu scriem, ne ucidem sufletele... Cenaclul reprezintă apa vie care ne revigorează harul!

S.C.: Domnul Solo Juster, în interviul pe care mi l-a acordat anul trecut, a vorbit destul de mult despre vorbitorii de limbă română din Israel. Aveți și alte cunoștințe despre organizații, cluburi românești, etc. din Israel?

M.J.: În legătură cu întrebarea dvs. în ceea ce privește existența unor organizații "românești" în Israel, v-aș putea doar enumera câteva, necunoscând a fond activitatea lor: HOR - Organizația evreilor din România; ACMEOR - Asociația culturală a evreilor originari din România; Asociația scriitorilor israelieni de limbă română; cercuri culturale ale originarilor din România la

Ierusalim, Haifa, Petah-Tikva, Beer-Sheva și a diferitelor comunități din țara natală.

S.C.: S-a scris despre "muncitorii oaspeți" din România în Israel, cum că aceștia au condiții grele de muncă acolo. Ce știți despre aceasta?

M.J.: Referitor la întrebarea dvs. în legătură cu muncitorii oaspeți din România, îmi pare rău că această temă continuă să facă valuri de cele mai multe ori neîntemeiate. În Israel lucrează în mod oficial cam 60.000 de muncitori români pe bază de contract și cu toate condițiile de trai asigurate în acest document. Eu personal le cunosc, deoarece le-am tradus din ebraică în limba română pentru a fi cunoscute de către angajați. Deci muncitorul român când se angajează nu semnează un document neînteligibil, scris de la dreapta la stânga!

Se mai află în țară muncitori români, circa 20.000, care stau aici în mod ilegal, pe timp nelimitat. Nici măcar când și-au făcut plinul, ne se grăbesc să plece acasă. Nu știu cât le e de bine, dar chiar atât de rău pe cât s-a lătit zvonul, nu pare a le fi. Dimpotrivă! Se trag unul de pe altul în Israel, practicând "reîntregirea familiilor". Cine vrea să vadă un spectacol folkloric autentic la Tel-Aviv, n-are decât să treacă prin fața cârciumelor românești de pe malul mării. Muzica de of și aoleu, învățate și altele, răsună până hăt departe, iar steagul tricolor flutură liber sub strășină... Ziarul "România Mare" le parvine muncitorilor cu regularitate, din grija a tot ocrotitoare a mâncătorilor de jidani din București... Așa se atâță ura! Condițiile de viață și muncă ale muncitorilor oaspeți din România diferă de la patron la patron. Unii au nimerit la patroni, oameni de omenie, și alții au nimerit la neoameni. Sunt și din ăștia! Din această pricină s-a creat și o organizație voluntară de israelieni care îndrumă și explică muncitorilor români care le sunt drepturile. În unele cazuri chiar se intervine în favoarea lor pe cale juridică. În ultimul timp nu se mai aud cazuri de nedreptăți, forurile în drept, române și israeliene, acționând în aceeași direcție. Păcat că n-au făcut-o de la bun început, pentru a scuti pe muncitori de suferințe inutile.

S.C.: Ați vizitat România după căderea regimului lui Ceaușescu. Cum vedeți societatea română 10 ani de la căderea acestui regim? Ce aspecte negative și aspecte pozitive ați remarcat?

M.J.: Sunt 40 de ani de când am plecat din România și n-aș putea spune că am părăsit-o de tot... Veneam și reveneam mereu, de dorul locurilor natale și a prietenilor. După căderea regimului lui Ceaușescu, revenirea în țară devenise ca o întoarcere acasă. Prietenii ne primeau fără frica aceea terifiantă care ne amăra reverderile. Împărțeam laolaltă cu românii bucuria ideii de libertate. În luna mai a.c. i-m vizitat din nou. De data aceasta erau triști. Parcă visele lor nu se împliniseră. În puțin timp al sejurului nostru la București, am reușit să-i înțeleg.

Totuși pozitivul se dezvoltă încet, pe nesimțite. M-am bucurat să constat că temutele autorități vamale sunt acum de-o politețe extraordinară: nu șicane, nu ciubucuri, nu controale improvizate pentru a obține tot felul de avantaje. Aeroportul, primul contact cu țara, este elegant, curat, bine întreținut. Bucureștiul este mai luminat. Magazinele sunt înzestrate cu de toate. Serviciile sunt foarte politicoase. Librăriile sunt doldora de cărți. O multitudine de ziare și reviste inundă chioșcurile. Femeile, tineretul, e pus la punct după ultimul strigăt al modei. Din păcate, perioada de tranzit se prelungește cu mult peste puterea de răbdare a popoului. Oamenii se doresc repede în bună starea țărilor europene. Realizarea acestui deziderat e încă departe. Până una alta, lucrurile mari încep de la cele mici. Izbește în ochi neglijența și murdăria orașului. Lucrările edilitare sunt nule. Trotuarele sunt denivelate, pavajul spart, cu gropi. Casele sunt prost întreținute. Ce s-a stricat nu se mai repară și ce se repară este treabă de mântuială. Conștiința civică a dispărut cu desăvârșire.